

Salzburgi levél.

Salzburg, 1925. június hó.

Humboldt állítása szerint Konstantinápoly és Nápoly után Salzburg a világ legszebb városa. S méltán ismétlik meg évről-évre ezen kijelentést azok, kik itt megfordulnak. A természet csakugyan nem volt fukar, szépségeinek osztogatásánál, midőn e városról gondoskodott s a város hajdani érsekei, kik egyúttal Salzburg hercegség urai is voltak, értettek hozzá, hogyan kell a természet bájait még az emberi kéz remekeivel, művészettel párosítani, hogy így még ma is egy mindenkét elbűvölő kép táruljon az idegen elé. Az egyik egyházfedelem harckedvelő volt, a másik békeszerető volt, amaz erődtímenyekkel látta el a várost, várat építtetett, emez pedig a művészetet pártolta. Így jegyezte fel a történelem Marcus Sitticus, Paris Lodron és Wolf Ditrich neveit, kik a város érdekében legtöbbet tettek.

Nem hatalmas palotáival, fényes kirakataival hódítja meg az embert, ellenkezőleg régi épületeinél, ócska templomainál, s gyönyörű fekvésénél fogva ragadja meg a szemlélt, ki azt gondolja, hogy egy darab középkor terül el szemei előtt. Sokszor igen szűk utcákon haladunk, melyekben végig a XVII. században épült házak állanak alul oly üzletekkel, melyek már 1670-ben alapítottak. S a jó salzburgiak tudják is, hogy ez városuk becsessége; egy régi épületet dehogy engednének lebontani, azt régi stílus szerint kell kijavítani. Külön városi bizottság ügyel arra, hogyan tatarozzanak, milyen színüvé fessék a házakat. Nevetséges szinte, de úgy van, midőn egy tulajdonos néhány

centiméterrel magasabbra húzta szállodájának tetejét, viszonyítva, mert ott olasz szokás szerint nyílt terraszt csináltatott — ami itt általában el van terjedve — nagy lármát csaptak a lakók, hogy nekik nem kell felhőkarcoló, erre nincs szükségük. Le akarták bontatni az egész épületet s a tulajdonos csak úgy tudott megmenekülni a sok kellemetlenségtől, hogy kiutazott Amerikába s csak egy év múlva tért vissza. Persze azért a „Hotel Stein“ még mindig fennáll s egyike a legkeresettebb szállodáknak.

Legnagyobb bosszantására a salzburgiaknak a város közepén díszleg egy igen szép modern vörös templom a „St. Andreaskirche,“ de ez a téglával, karcsú tornyaival igazán nem illik ebbe az antik környezetbe. A jó salzburgiak építtetnének akármit elébe, csakhogy ne lássák, akár hajlandók lennének falait repkénnyel is befuttatni. A lakók, ahogy itt nevezik, „die Einheimischen“ — ragaszkodnak minden régihez. Talán ez is egyik baja a városnak, hogy minden újításról tartózkodnak, mindennel meg vannak elégedve, úgy ahogyan van, pedig az idegenforgalmat még lehetne fokozni.

Akaratlanul is sokat beszéltem eddig a lakosságról, nézzük inkább a várost! Salzburg közepén folyik keresztül a Salzach, nem nagy folyó, de sebes folyású s igen szeszélyes. A Salzach balpartján emelkedik a Mönchsberg, s ennek tetején áll a vár „Hohen-Salzburg.“ Már magában az is különös, hogy a város közepén áll egy hosszan elnyúló hegy, melyet erdő borít, hogyne tenné még érdekesebbé egy ősrégi vár, melynek falai sokat mesélhetnének hajdani szebb időről. Mai alak-

jában a vár az 1500-as években épült s régészeti szempontból igen sok érdekessége van. Gyönyörű fentről a kilátás! Nyugattól kezdve délen át egészen északkeletig a láthatáron különböző hegycsoportokat látunk fenyvesekkel borítva s a Watzmann csúcsain még most is mintha hó csillogna. A hegyek lábainál szép fekvésű falvak tűnnek elénk, kimagasló templomtornyokkal. A Salzach csak itt-ott csillan elő az őt körülvevő erdő közül. A másik oldalon észak-északnyugatnak a nagy bajor síkság terül el. Kelet felé egy hegy lábánál most is ott pöfékel a fogaskerekű vasút mely naponta sok idegent visz föl az 1286 m. magas Taisbergre, mely kedves kirándulóhely.

Mindjárt föltűnik a körültekintésnél, hogy igen sok templomtorny emelkedik a magasba. Igen, Salzburgban (a városban) 29 templom van, melyek közül csak egy evangélikus. Mindez érthető, hisz a város már régóta érseki székhely s a katolicizmus még a rómaiak idejében tért hódított Juvaniában. A Mönschberg szikláiba vájva kb. 100 m. magaslatban ma is látható az a kis kápolna, hol az üldözött keresztények első istentiszteletüket tartották. A mai dóm 1675-ben épült márványból Marcus Sitticus alatt. A márványt a közelben levő Unterberg bányái szolgáltatták. Igen régi az 1490-as években épült „Petterskirche“, melyet régi temető vesz körül. De ki győzné még a hátralevő 27 templom történetét elmondani, melyek mind korunk építészeti remekei. Sok templomhoz építettek később hozzá, ezért néhány templom 2—3 különböző stílusban van építve.

Még egyben bővelkedik Salzburg: sörházaiban. Egyetlen utcán,

a „Linzergerasse“-n nem is hosszú darabon 24 vendéglőt olvastam meg. Salzburg híres mulatóváros még a régi jó világból. Jellemző, hogy igen sok vendéglőben nem is lehet bort kapni s nagyon sok helyen nem szolgálják ki az embert, mindenki maga hozza el a sörét.

Hogy mennyi idegen tartózkodik Salzburgban, azt d. e. 11-kor és este 6-kor látni a Residenzplatzon, ahol a híres Glockerspiel (harangjátékot) lehet hallani. Ezen időben szólalnak meg ugyanis a kis harangok, kedves melódiát zúgva. Már délután 5 órakor gyülekeznek itt az emberek s ha ismerőssel akarunk találkozni, csak ide jöjjünk, van itt ember a világ minden tájáról. Minden hónapban más dallamot játszanak a harangok s mindjárt ezek elhangzása után a várban szólal meg egy hatalmas gépszerkezetű orgona, melynek hangja messze elhallatszik. Szintén e téren van egy szökőkút, mely a Salzburgiak időjelzője. Ha a felszökött víz az alulálló nőalak mellére esik, akkor szép idő lesz, ha a hátára, úgy rossz idő várható. Rendszerint be is következik, amit a víz jósl, hisz az egész időjósítás a szél irányával van összefüggésben.

E térről nyílik a Mozartplatz, hol Mozartnak 1842-ben készült bronzszobra áll. Mozart szülőházában most múzeum van. A Salzach jobb partján emelkedik a Kapuzinerberg, hol az ú. n. Mozarthausen áll, melyben a mester Zauberszene című operáját szerezte. A zenei élet ma is élénk Salzburgban, ennek főistápolója a Mozarteum.

Gyönyörű park a Mirabellgarten, szépen gondozott virágágyaival. A városon kívül Parsch felé fekszik a Boromaeum, modern

papnevelő intézet, melynek háta mögött igen érdekes utca húzódik. Az egyik sor ház teljesen sziklába van építve, a falak természetes kő folytatásai, hátulsó fal maga a szikla. Ezen utca neve Eteingasse.

Ez volna nagy vonásokban maga a város, de mennyi kirándulóhely akad. Legszebbek már Bajorországban vannak: Reichenhall, Berchtesgaden s a Königssee. Mindezek alig félórai utazásra vannak a várostól.

Salzburgtól 4. kilométernyire fekszik Hellbrunn, a régi érsekék építette nyaralóval. Egyik érsek készítette a „Wasserspiel“ néven ismeretes vízijátékokat, mellyel vendégeit mulattatta. A kertben áll egy kőasztal, körülötte padokkal. Midőn a vendégek vígan lakmároztak, az érsek egy rugót nyomott meg s a padokból, kövekből, minden szoborból ömlött a víz, csupán az asztalfői ülés maradt száraz. Menekülés nem volt. Későbbi utódok még több ily hasonló dolgot csináltak, melyeket ma is láthatni. A hellbruni parkban áll a „Steintheater“ sziklába vájt színpadával, hol ma is tartanak előadást. Az ú. n. Monatschlösschen is e parkban van, melyet egyik érsek fogadásból 1 hónap alatt építtetett fel. Nem messze Hellbrontól áll Schloss Stniff, mely teljesen vízben épült.

Mind-mind megannyi kedves emlék, mit nem felejt el soha az ember

Jankovits Miklós.

Sport és kultúra.

Korunknak sokat hangoztatott s nem minden belső érték nélkül való tetszetős frázisa, hogy nemzeti leverettségünkben egyetlen fegyverünk, amely a maga integer

valóságában birtokunkban van: az a hatalmas kultúrárték, amelyet fajunk veleszületett széleskörű és magas intelligenciájával képvisel.

Egy nemzet kultúrájának a színvonala kétségtelen, hogy elsősorban két tényezőtől függ. Az egyik az, hogy milyen értékű és hány olyan kiváló elmével rendelkezik, akik szellemi és erkölcsi súlyuknál fogva az európai, sőt a világ szellemi konkurrenciájában is méltán reprezentálják fajukat. A magyar fajnak ebből a szempontból nincs mit szégyenkeznie. Ha a jelen talán fukar is nagy emberek dolgában, (már ezek kvantitását illetőleg), múltunk, nemzetünk múltja ilyen kiválóságokban olyan gazdag, hogy ezek dicsőségének a fénye századokra előre veti a sugarát. A másik tényező az, hogy vajjon az a minimális ismeret anyag, amely könnyű terjedhetőségénél fogva az általános műveltség kritériuma: az irni-olvasni tudás milyen mértékben van elterjedve a nemzet gerincét alkotó köznép körében. Bár ebből a szempontból a magyar kultúra nem valami ragyogó képet mutat, a kétségbeesésre itt sincsen komoly okunk. Attól függ minden, hogy kihez hasonlítjuk magunkat. A déli népekkel (olasz, spanyol) könnyebben kiálljuk az összehasonlítást, mint az északiakkal, a Balkánról nem is szólva.

A napilapok frázéológiájának kedvenc okoskodása világraszóló győzelmeinktől megittasodva, a sportot is, mint fontos kultúrtegyezőt beállítani. Már nem emlékszem melyik keresztény napilap pedig egyenesen azt mondja, hogy egy nemzet kultúr színvonalának egyedül a sport a hü és igaz tükröke.

Bár minden magyarul dobogó szív gyorsabban ver a büszke